

SILNIKI INDUKCYJNE

SILNIKI INDUKCYJNE

- WIADOMOŚCI OGÓLNE
- KLASYFIKACJA
- BUDOWA SILNIKA
- ZASADA DZIAŁANIA
- CHARAKTERYSTYKI
- ROZRUCH
- REGULACJA PRĘDKOŚCI OBROTOWEJ
- ZMIANA KIERUNKU WIROWANIA
- WADY, ZALETY

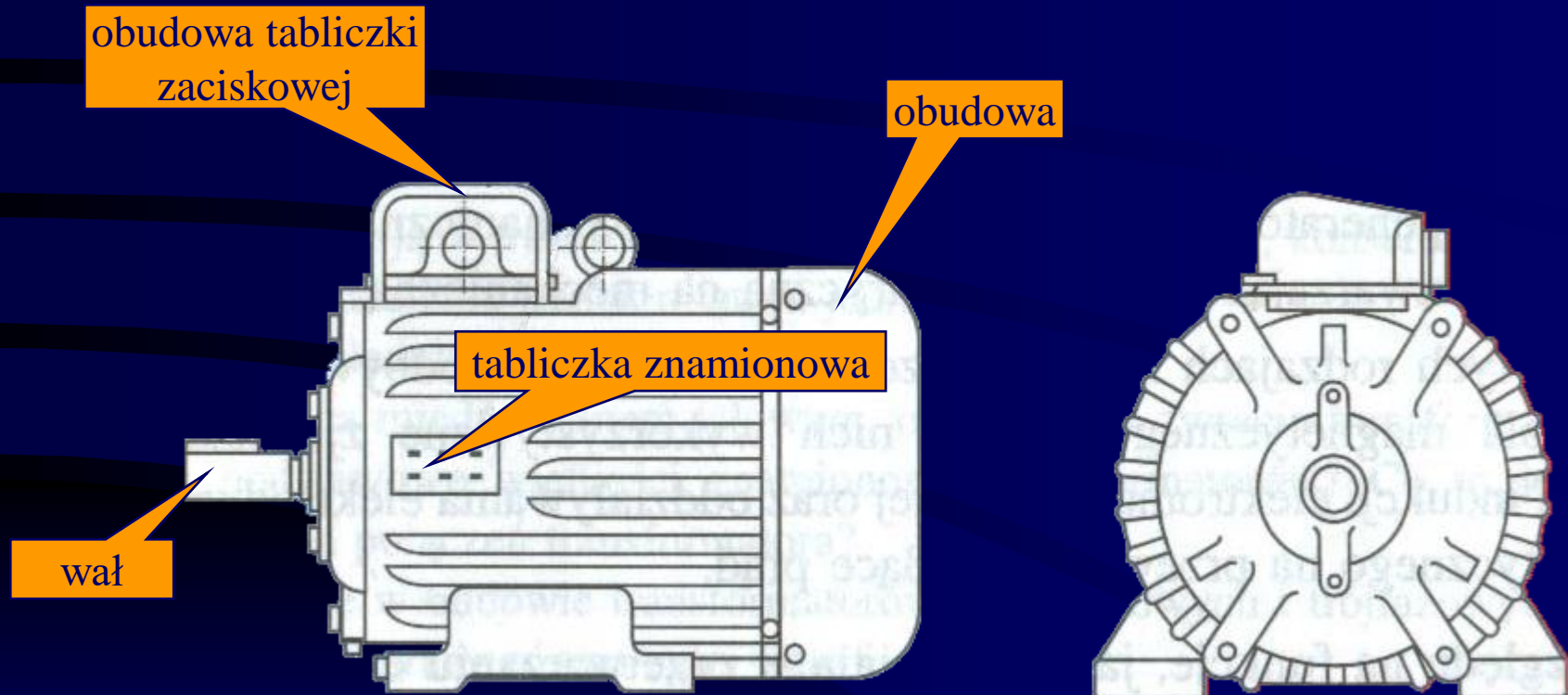
WIADOMOŚCI OGÓLNE

Do maszyn indukcyjnych należy duża grupa maszyn o różniących się konstrukcjach przeznaczonych do wypełniania różnorodnych działań.

Trójfazowe silniki indukcyjne są najbardziej rozpowszechnione, ponieważ mają prostą budowę, są łatwe w obsłudze, tanie w wykonaniu i eksploatacji, ich właściwości napędowe są dobre. Znajdują one zastosowanie jako silnik ogólnego przeznaczenia, silniki specjalne, ale również jako przetwornice częstotliwości, regulatory napięcia, hamulce indukcyjne czy przesuwniki fazowe.

BUDOWA SILNIKA INDUKCYJNEGO

Tabliczka znamionowa zawiera podstawowe informacje o silniku:

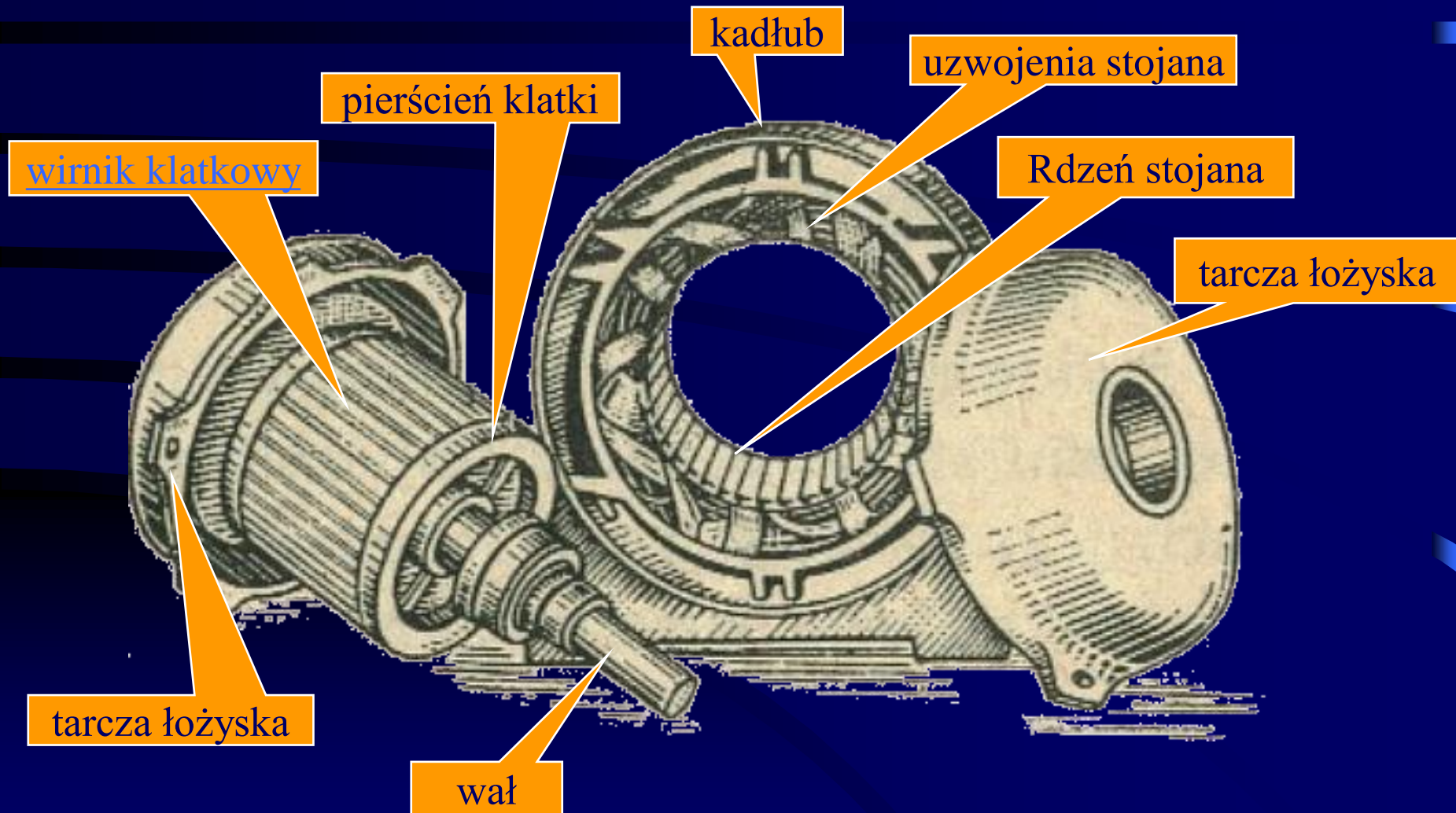
- ❑ znamionowe parametry elektryczne (prąd, napięcie, częstotliwość, współczynnik mocy),
- ❑ znamionowe parametry mechaniczne (moc, sprawność, prędkość wirowania, masa),
- ❑ informacje uzupełniające (typ silnika, nazwa lub symbol producenta, rok produkcji, numer fabryczny)

Tabliczka zaciskowa zawiera zaciski przyłączeniowe, za pomocą których obwody elektryczne maszyny łączą się z siecią zasilającą. Silniki indukcyjne trójfazowe mają zazwyczaj sześć zacisków, do których są przyłączone końce uzwojeń stojana. Początki uzwojeń oznaczają się literami U1, V1, W1, a odpowiednie końce U2, V2, W2.

Wał napędowy to element, który jest mechanicznie łączony z urządzeniem napędzanym i za jego pośrednictwem wytwarzana w silniku energia mechaniczna przekazywana jest temu urządzeniu

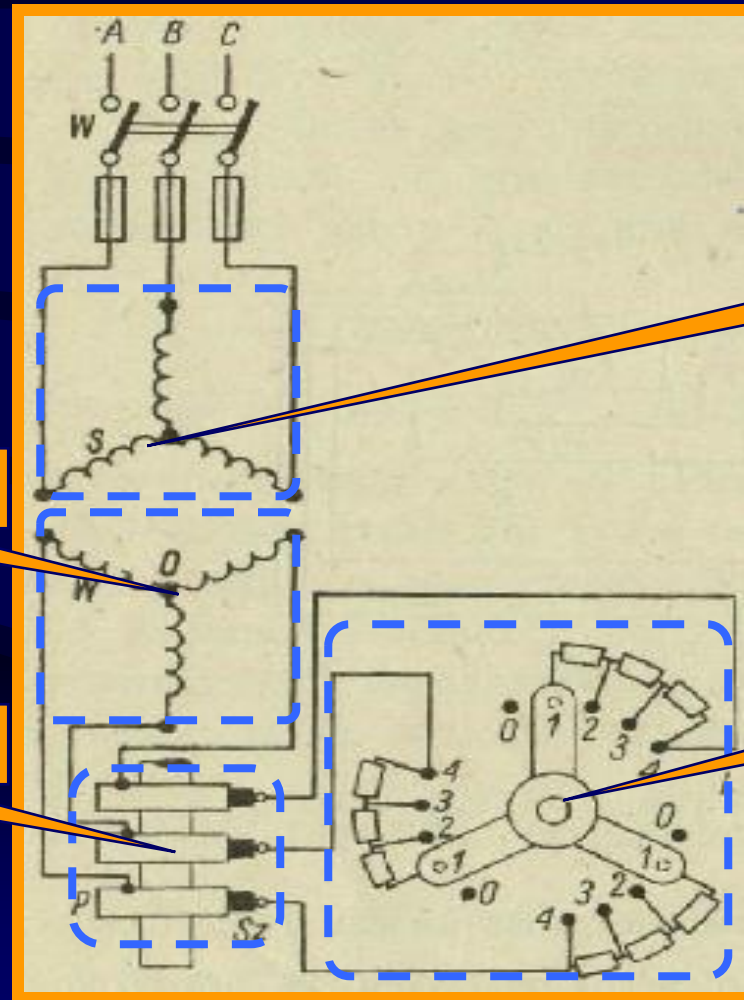
Obudowa silnika stanowi ochronę przed szkodliwym oddziaływaniem środowiska na silnik oraz ochronę środowiska (w tym człowieka) przed zagrożeniami jakie stwarza silnik

BUDOWA SILNIKA TRÓJFAZOWEGO KLATKOWEGO

BUDOWA SILNIKA

OBWODY ELEKTRYCZNE

uzwojenia stojana

uzwojenia wirnika

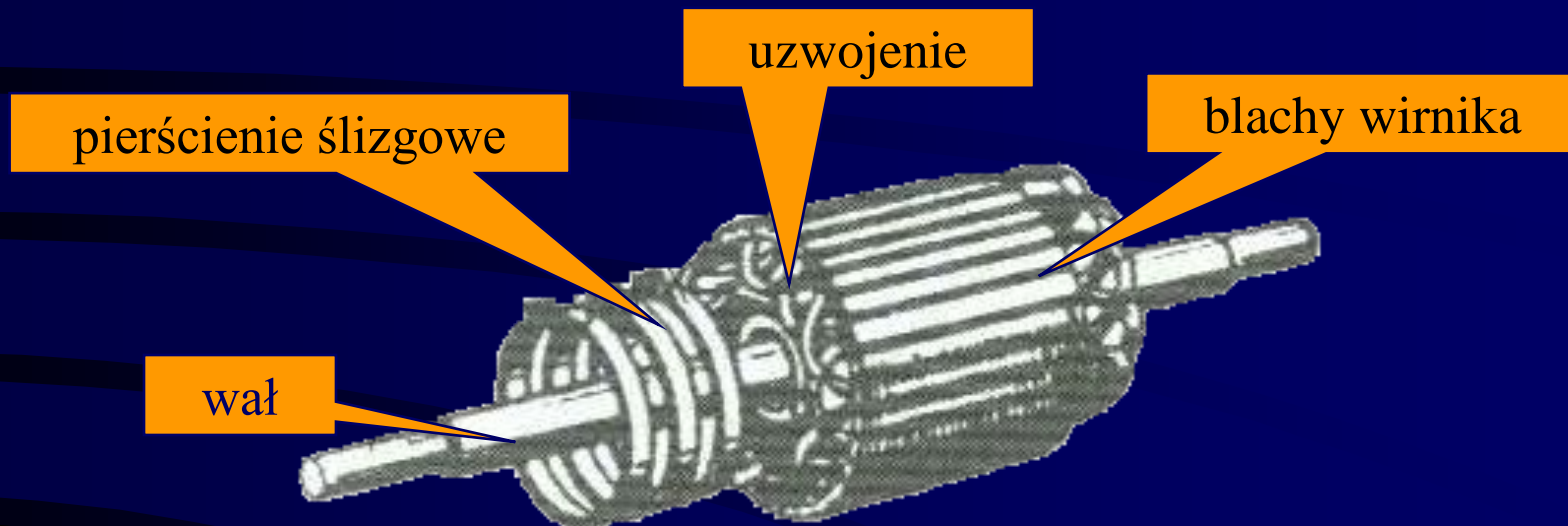
Pierścienie i szczotki

opornik rozruchowy

BUDOWA SILNIKA

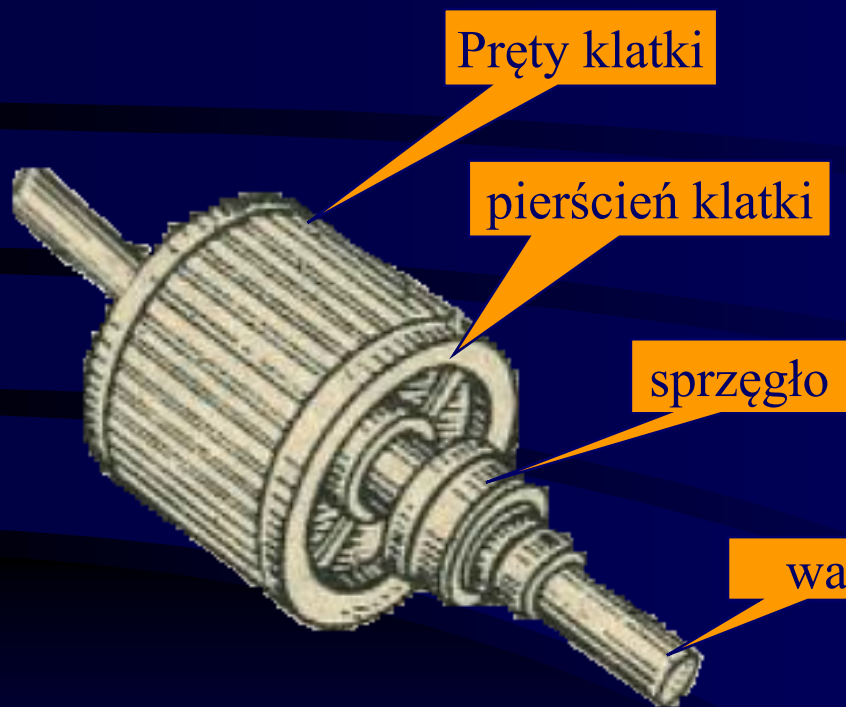
WIRNIK SILNIKA PIERŚCIENIOWEGO

W silnikach pierścieniowych wirnik jest uzwojony trójfazowo. Uzwojenia te połączone są w gwiazdę, a końce gwiazdy wyprowadzone są do pierścieni ślizgowych.

BUDOWA SILNIKA

WIRNIK SILNIKA KLATKOWEGO

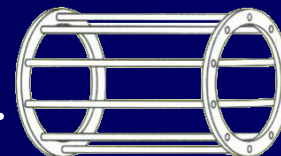

W silnikach klatkowych wirnik ma uzwojenia w postaci prętów zwartych na końcach.

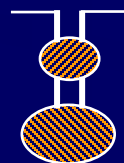
BUDOWA SILNIKA

RODZAJE WIRNIKÓW KLATKOWYCH

☐ **jednoklatkowe** - uzwojenie tworzy rodzaj klatki.

☐ **dwuklatkowe** - wirnik ma dwa uzwojenia zwarte w postaci dwóch klatek: wewnętrznej i zewnętrznej, składających się z jednakowej liczby prętów. Taka konstrukcja pozwala na uzyskanie większego momentu rozruchowego przy prądzie o mniejszym natężeniu

☐ **głębokożłobkowe** - klatka zbudowana jest z prętów w kształcie wąskich szyn sięgających w głąb wirnika, pozwala to na przebieg rozruchu jak w silniku dwuklatkowym.

ZASADA DZIAŁANIA

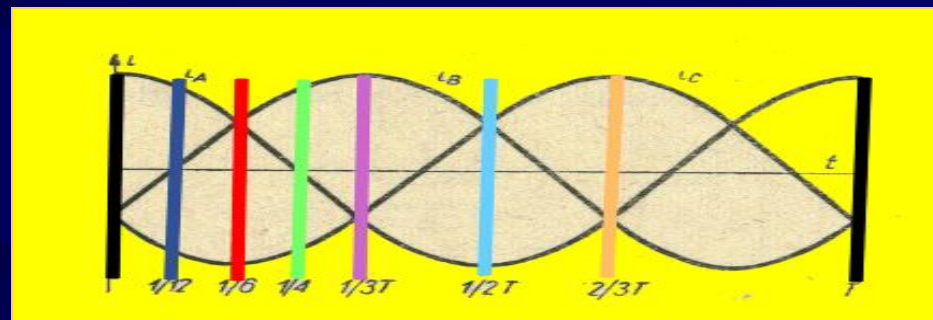
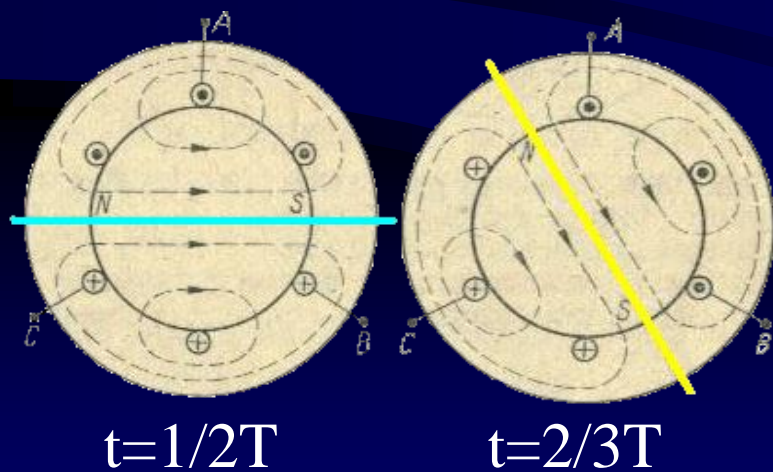
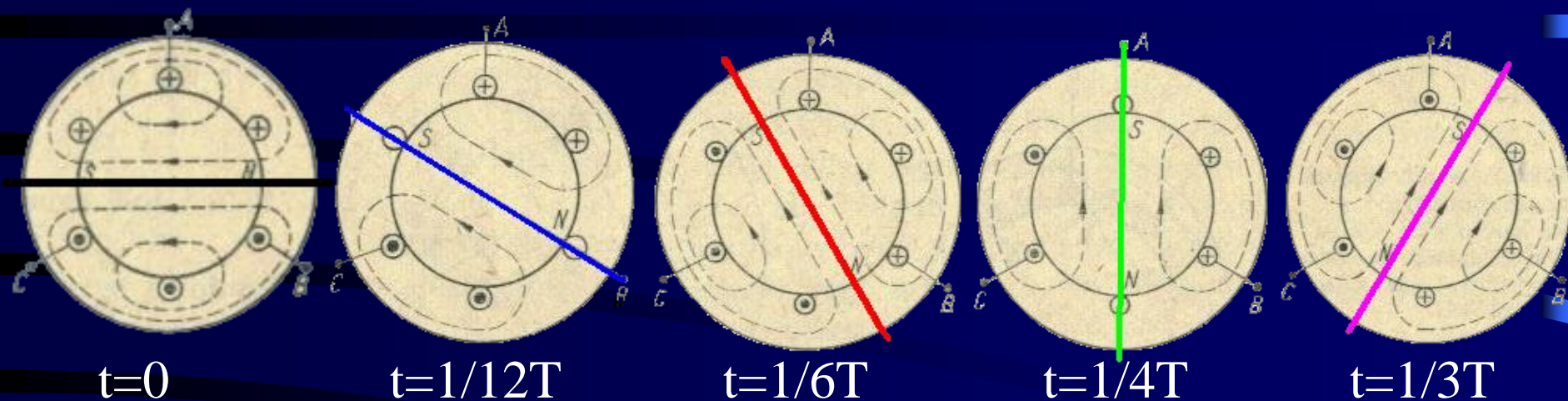
POLE WIRUJĄCE

Każde uzwojenie, przez które płynie prąd przemienny, wytwarza wokół siebie zmienne pole magnetyczne.

Trzy zmienne pola magnetyczne nakładają się na siebie, dając pole wypadkowe zmienne.

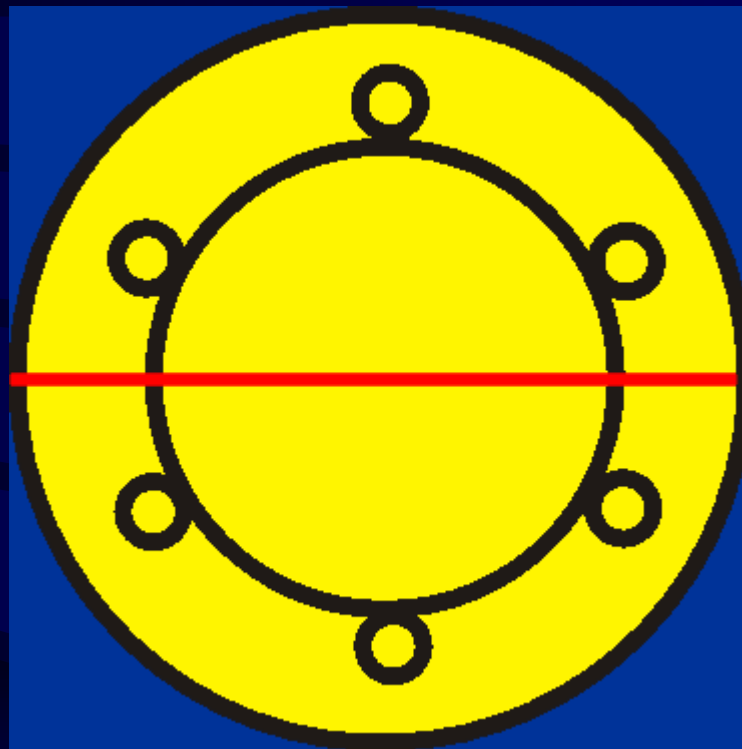
ZASADA DZIAŁANIA

POŁOŻENIE OSI WYPADKOWEGO POLA STOJANEGO ZASILANEGO TRÓJFAZOWO

ZASADA DZIAŁANIA

POLE WIRUJĄCE STOJANA

— oś pola wypadkowego

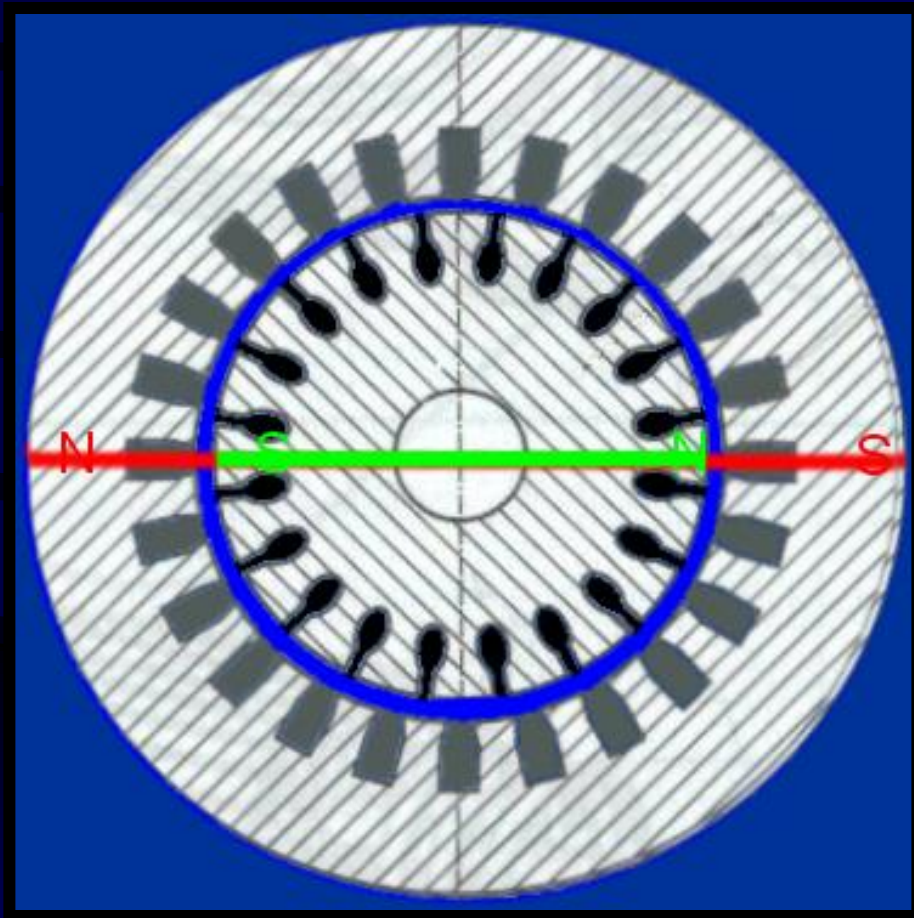
ZASADA DZIAŁANIA

Wirujące pole magnetyczne wywołane przez stojan, przecina przewody nieruchomego w pierwszej chwili wirnika i indukuje w nich siły elektromotoryczne. Pod wpływem tych sił w zamkniętym obwodzie wirnika płynie prąd w wyniku którego w wirniku wytwarza moment obrotowy powodujący podążanie przewodów wirnika w kierunku wirowania pola. Wirnik zaczyna się obracać.

Z upływem czasu prędkość obrotowa wirnika zwiększa się, lecz równocześnie zmniejsza się prędkość przecinania jego przewodów przez pole wirujące. Zmniejsza się wtedy wartość momentu w porównaniu z tym, jaki działał na nieruchomy wirnik.

W rezultacie ustala się prędkość obrotowa wirnika. Jest ona mniejsza od prędkości pola wirującego stojana.

ZASADA DZIAŁANIA

— Wypadkowe pole wirnika

— Wypadkowe pole stojana

ZASADA DZIAŁANIA

Różnica między prędkością pola wirującego (synchroniczną) n_s , a prędkością wirnika n podzielona przez n_s , nazywa się poślizgiem

$$s = \frac{n_s - n}{n_s}$$

s- poślizg, n_s -prędkość synchroniczna, n-prędkość wirnika

ZASADA DZIAŁANIA

Warunek istnienia poślizgu musi być spełniony, gdyż:

- ❑ przewody nie byłyby przecinane przez linie pola,
- ❑ siła elektromotoryczna zmalałaby do zera,
- ❑ nie utworzyłoby się pole wokół uzwojeń wirnika,
- ❑ nie powstałby moment obrotowy

ZASADA DZIAŁANIA

Równanie ruchu elektromechanicznego

$$M = M_d + M_m$$

M - moment elektromagnetyczny; M_d - moment dynamiczny; M_m - moment mechaniczny;

$$\frac{d\omega_m(t)}{dt}$$

ZASADA DZIAŁANIA

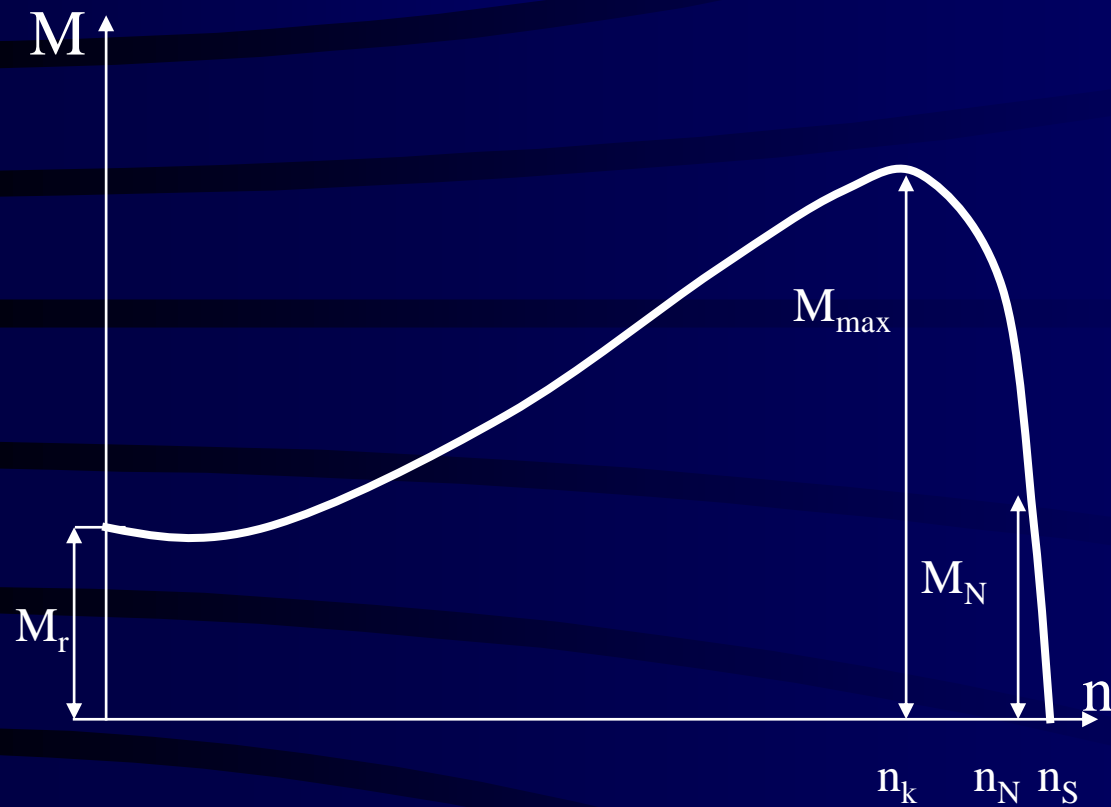
Wirnik silnika będzie wprowadzony w ruch obrotowy jeśli:

- ❑ istnieje pole wirujące stojane,
- ❑ uzwojenia wirnika są zwarte,
- ❑ moment elektromagnetyczny silnika jest większy od momentu mechanicznego i momentu bezwładności.

CHARAKTERYSTYKI

Właściwości ruchowe silników przedstawia się zazwyczaj w postaci:

- ❑ charakterystyki mechanicznej
- ❑ charakterystyki roboczej

M_r - moment rozruchowy

M_{max} - moment maksymalny

M_N - moment znamionowy

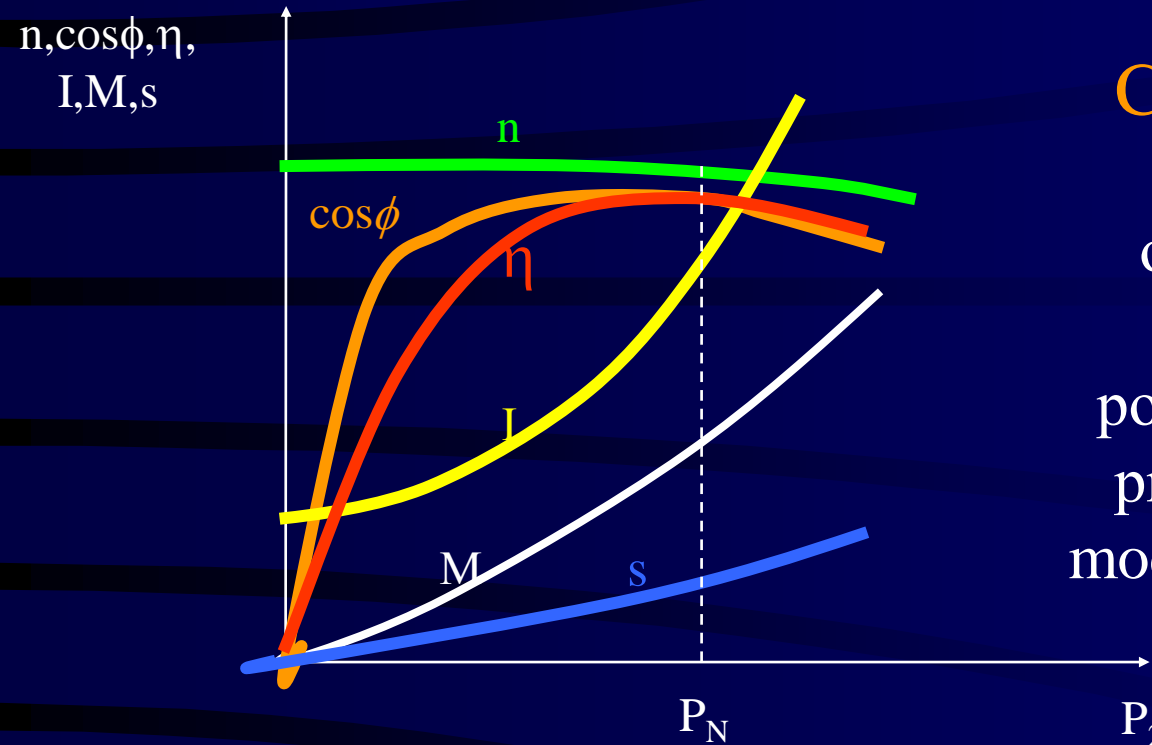
n_k - prędkość krytyczna

n_N - prędkość znamionowa

n_s - prędkość synchroniczna

charakterystyka mechaniczna to zależność momentu obrotowego silnika M od prędkości obrotowej n .

Zakres pracy silnika od biegu jałowego aż do obciążenia znamionowego znajduje się na części charakterystyki zawartej między prędkością synchroniczną n_s a znamionową n_N

Charakterystyki robocze

to zależność prędkości obrotowej n , sprawności η , momentu obrotowego M , poślizgu s , prądu pobieranego przez silnik I , współczynnika mocy $\cos \phi$ od mocy oddawanej na wale silnika P_2 .

Charakterystyki te

wyznacza się przy warunkach znamionowych zasilania

Przy małym obciążeniu silnik pobiera dość znaczny prąd, a sprawność i współczynnik mocy silnika są niewielkie (przy biegu jałowym I_0 wynosi 25-50% I_N , a $\cos\phi_0$ maleje z 0,85 do ok. 0,1).

ROZRUCH SILNIKA INDUKCYJNEGO

Rozruch silników klatkowych i pierścieniowych trwający od chwili przyłączenia obwodu stojana do sieci zasilającej do chwili osiągnięcia przez wirnik ustalonej prędkości obrotowej, przebiega w odmienny sposób

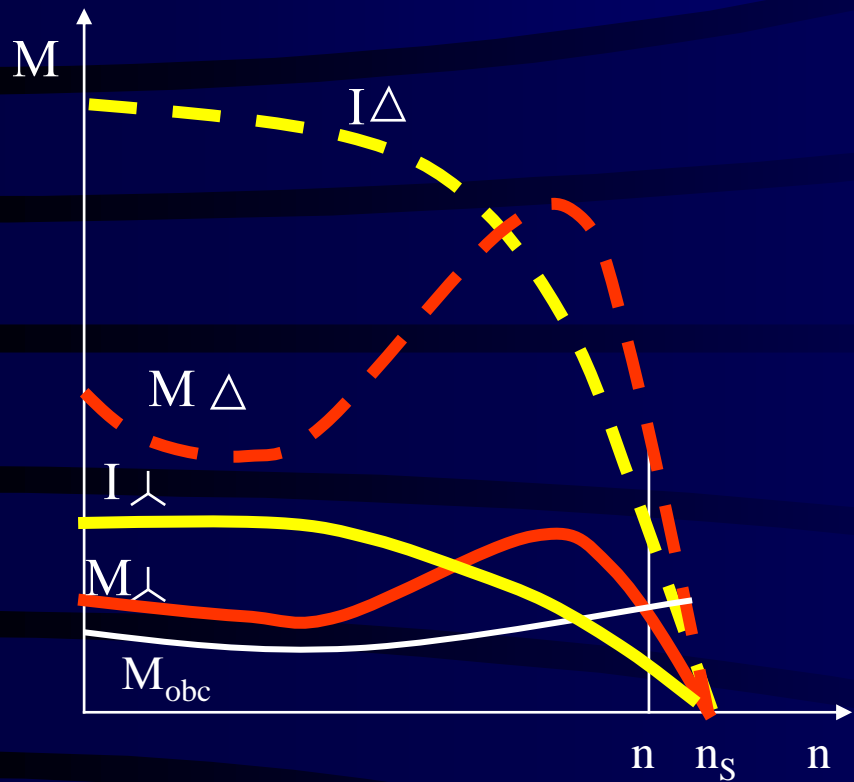

ROZRUCH SILNIKA

KLATKOWEGO

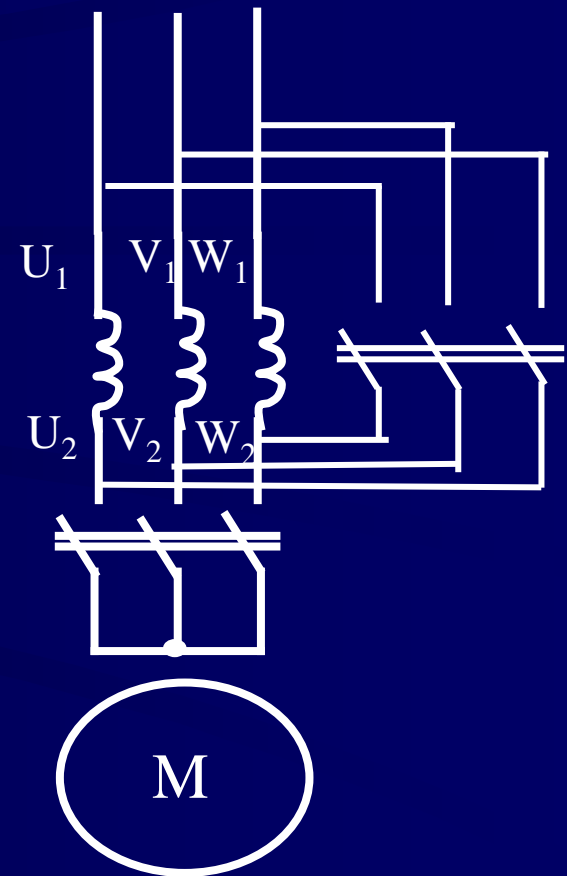
Rozruch bezpośredni polega na przyłączeniu uzwojeń stojana do sieci zasilającej bez urządzeń obniżających napięcie. Prąd pobierany podczas takiego rozruchu jest kilkakrotnie większy od znamionowego, a czas jego trwania zależy od momentu obciążenia i momentu znamionowego ($M_{obc}/M_N > 1$ - kilkanaście do kilkudziesięciu sekund).

Rozruch za pomocą gwiazda - trójkąt polega na połączeniu uzwojeń stojana w gwiazdę przed włączeniem silnika. Przez to zmniejsza się napięcie zasilające 3 razy, a tym samym moment rozruchowy i prąd pobierany z sieci są 3 razy mniejszy. Przed ukończeniem rozruchu silnik należy przełączyć w trójkąt, aby pracował w swoich warunkach normalnych (rozruch taki jest możliwy, gdy silnik rusza nieobciążony lub obciążony bardzo małym momentem).

M_{Δ} - moment obrotowy i I_{Δ} - prąd stojana przy połączeniu w trójkąt, M_Y - moment obrotowy i I_Y - prąd stojana przy połączeniu w gwiazdę, M_{obc} - moment obciążenia

Przebieg momentu obrotowego i prądu podczas rozruchu silnika klatkowego za pomocą przełącznika gwiazda - trójkąt

Schemat przyłączenia silnika z przełącznikiem trójkąt - gwiazda

Rozruch za pomocą rozrusznika stojanowego polega na włączeniu w obwód stojana opornika o zmiennej rezystancji. Podobnie jak w przypadku przełącznika gwiazda - trójkąt zarówno moment jak i prąd początkowy mają małą wartość i może być stosowany

Rozruch za pomocą autotransformatora polega na zasilaniu silnika za pośrednictwem autotransformatora obniżającego. Uruchamia się silnik zwiększając napięcie od zera do największej wartości.

Silnik rusza bez obciążenia lub przy małej jego wartości

ROZRUCH SILNIKA

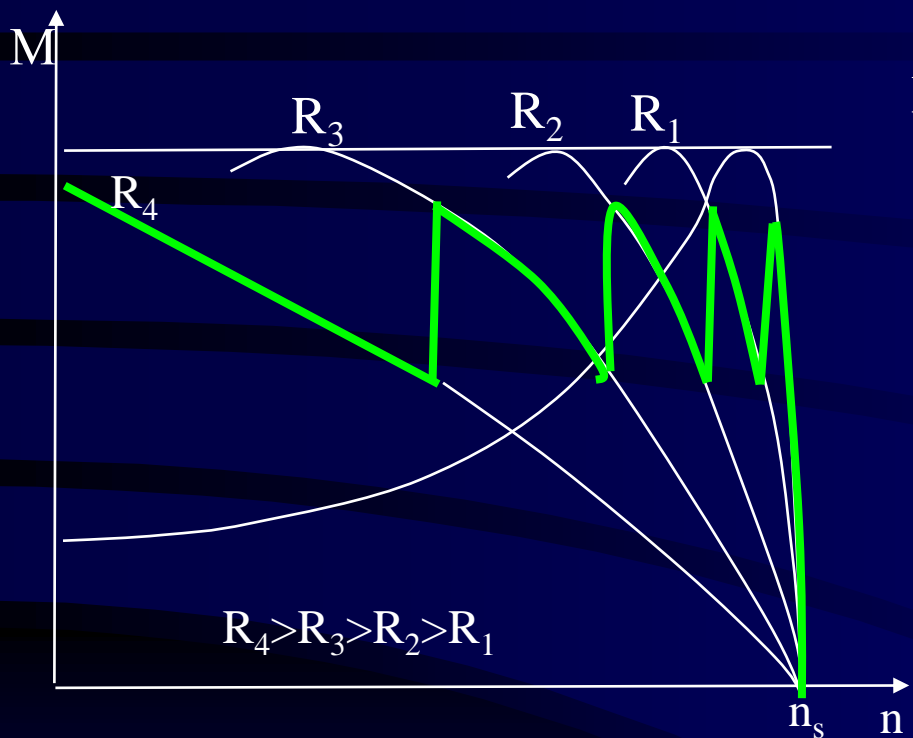
PIERŚCIENIOWEGO

Najczęściej przeprowadza się taki rozruch przy włączonym w obwód wirnika rozrusznika czyli rezystorów o regulowanej rezystancji.

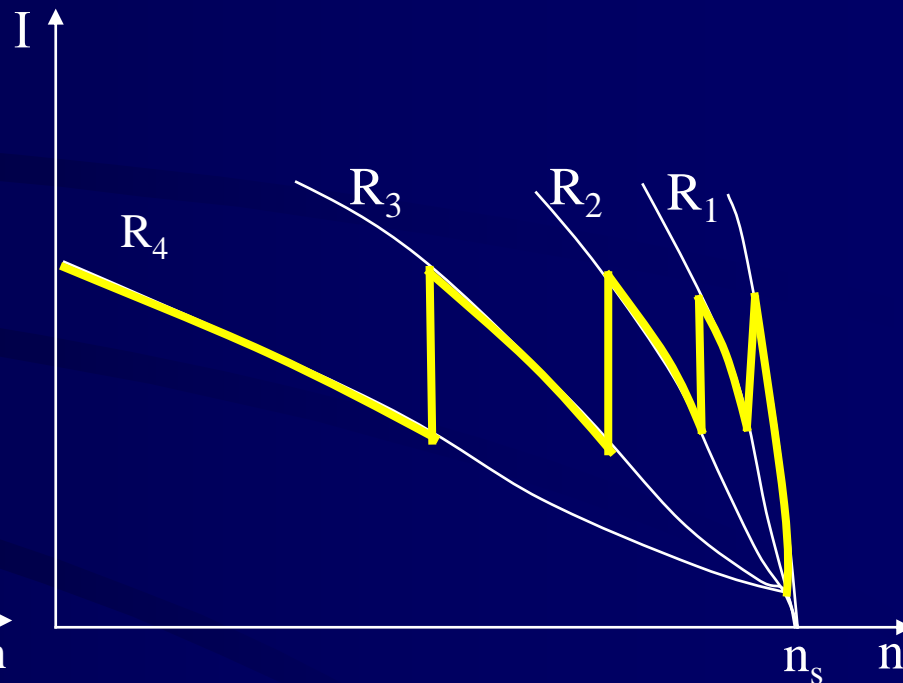
W chwili początkowej rozruchu powinny mieć one największą rezystancję, a w miarę upływu czasu, należy tę rezystancję zmniejszać.

Po osiągnięciu prędkości znamionowej silnika uzyskuje się bezoporowe połączenie uzwojeń wirnika. Taki rozruch zmniejsza prąd rozruchowy, a dodatkowe rezystory w obwodzie wirnika powodują zwiększenie momentu rozruchowego.

Rozruch silnika pierścieniowego z zastosowaniem rozrusznika czterostopniowego

Przebieg momentu obrotowego M

Przebieg prądu rozruchowego I

REGULACJA PRĘDKOŚCI

SILNIKA TRÓJFAZOWEGO

Prędkość obrotową silników indukcyjnych wyraża się zależnością:

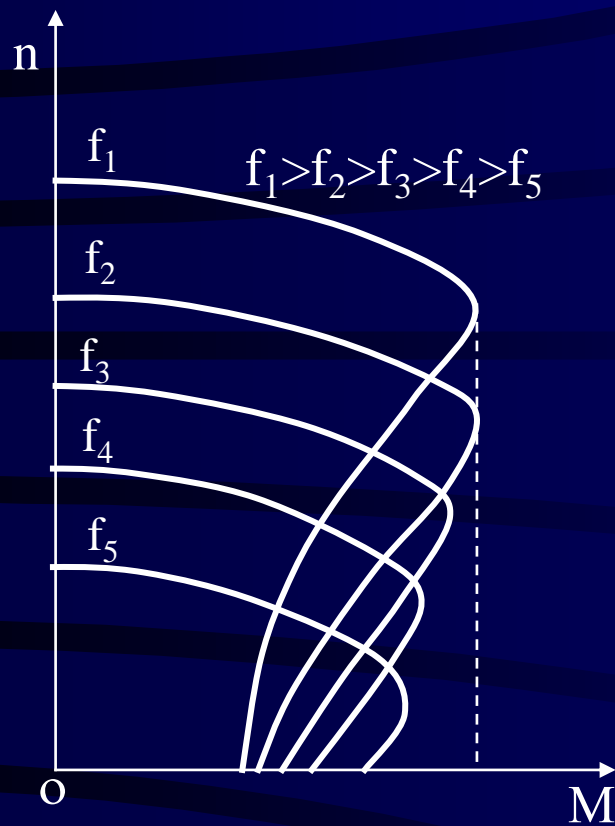
$$n = n_s (1 - s) = \frac{f}{p} (1 - s)$$

z której wynika, że prędkość tę można regulować zmieniając liczbę par biegunów magnetycznych p , częstotliwość f lub poślizg s .

Regulacja prędkości przez zmianę par biegunów jest możliwa w silnikach o specjalnej budowie (wielobiegunowych w których na tabliczkę zaciskową wyprowadzono początek, koniec i środek uzwojeń stojana , jednego lub wielu niezależnych, każdej fazy).

Przy odpowiednim połączeniu zacisków stojana silniki te umożliwiają skokową regulację prędkości, t.zn. uzyskanie dwu, trzech, a nawet czterech prędkości znamionowych. Regulację taką stosuje się tylko w silnikach klatkowych.

Regulacja prędkości obrotowej przez zmianę częstotliwości polega na zasilaniu silnika za pośrednictwem przetwornicy częstotliwości lub tyrystorowego przemiennika częstotliwości. Należy pamiętać o zwiększeniu napięcia zasilającego, gdyż zachowany zostanie wówczas moment maksymalny silnika ($U/f = \text{const.}$).

Charakterystyki mechaniczne silnika indukcyjnego przy zmianie częstotliwości napięcia stojana stosunku $U/f = \text{const}$

Regulacja prędkości obrotowej przez zmianę poślizgu można uzyskać w wyniku włączenia dodatkowej rezystancji w obwód wirnika. Jest ona możliwa tylko w silnikach pierścieniowych. Przy takiej regulacji wydzielą się dużo ciepła w wirniku, stąd stosowana jest przy zmianach prędkości w małym zakresie lub w niewielkich przedziałach czasu

ZMIANA KIERUNKU WIROWANIA

W SILNIKACH TRÓJFAZOWYCH

Zmianę kierunku wirowania uzyskuje się zamieniając między sobą dwa dowolne przewody zasilające dołączone do tabliczki zaciskowej

ZALETY I WADY SILNIKÓW INDUKCYJNYCH

KLATKOWE

zalety:

- ☐ prosta konstrukcja
- ☐ niezawodne działanie
- ☐ małe koszty produkcji i eksploatacji
- ☐ niewielka zmienność prędkości obrotowej przy zmianach obciążenia
- ☐ duża przeciążalność
- ☐ prosty rozruch

☐ wady:

- ☐ duży prąd rozruchu
- ☐ mały współczynnik mocy
- ☐ mała sprawność przy małym obciążeniu
- ☐ trudna regulacja prędkości

ZALETY I WADY SILNIKÓW INDUKCYJNYCH PIERŚCIENIOWE

zalety:

- ❑ mniejszy od klatkowych prąd rozruchowy przy większym momencie rozruchowym
- ❑ niewielka zmienność prędkości obrotowej przy zmianach obciążenia
- ❑ duża przeciążalność
- ❑ możliwość regulacji prędkości

wady:

- ❑ skomplikowana budowa
- ❑ duże koszty
- ❑ mały współczynnik mocy
- ❑ mała sprawność przy małym obciążeniu
- ❑ trudny rozruch
- ❑ wrażliwość na zmiany napięcia